

مرکز مطالعات راهبردی فردا

دانشکده مهندسی پیشرفت

(بخش خصوصی)

(دانشگاه علم و صنعت ایران)

روشن‌شناسی تولید علم با پارادایم قطبیتی - اسلامی

۱۱

روشن‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های

نوزده علم و فناوری

بده از

دکتر علیرضا علی‌احمدی

استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دکتر صدیقه رضاتیاز

استادیار دانشگاه پیام نور تهران

انتشارات تولید دانش

سرشناسه: علی احمدی، علیرضا، ۱۳۳۸-

عنوان و نام پدیدآور: روش‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های حوزه علم و فناوری / تدوین علیرضا علی‌احمدی، صدیقه رضائیان؛ [به سفارش] مرکز مطالعات راهبردی فردا، دانشگاه علم و صنعت، دانشکده مهندسی پیشرفت.

مشخصات نشر: تهران: تولید دانش، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ع، ۲۰۸ ص نمودار.

فروست: روش‌شناسی تولید علم با پارادایم تطبیقی - اسلامی؛ ۱۱.

شابک: ۳۵۰۰۰۰ ریال ۲۷-۹-۸۶۳۲-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: واژه‌نامه.

یادداشت: کتابخانه: ص. ۲۹۱.

موضوع: تکنولوژی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

م. ر. Technology--Religious Aspects -- Islam

موضوع: تحقیق و توسعه -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

م. ر. * Religious Aspects -- Islam-- Research and Development

موضوع: سیاست علم، ایران

موضوع: Science and State -- Iran

موضوع: نوآوری -- ایران -- سیاست دولت

موضوع: Technological Innovations -- Government Policy -- Iran

شناسه افزوده: رضائیان، صدیقه، ۱۱۶۰-

شناسه افزوده: دانشگاه علم و صنعت، ایران، سند مهندسی پیشرفت. مرکز پژوهشی مدیریت راهبردی فردا

شناسه افزوده: دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشکده مهندسی پیشرفت

رده بندی کنگره: H۳۳۷/۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۶۰۱۸۲

انتشارات تولید دانش

عنوان کتاب: روش‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های حوزه علم و فناوری

تألیف: علیرضا علی‌احمدی، صدیقه رضائیان

چاپ: اول

تعداد: ۵۰ نسخه

حروفچینی: انتشارات تولید دانش

چاپخانه: پیشرفت علم و صنعت

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز این‌ها برای ناشر محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

مراکز توزیع و عمده‌فروشی: دانشکده مهندسی پیشرفت علم و صنعت، ۰۲۱۷۳۲۲۸۰۰۰ و ۰۹۱۲۳۰۷۹۵۳۸ و

۰۲۱۶۴۶۷۵۰۸۰، ۰۹۱۲۲۵۷۶۱۹۱

«فهرست عناوین فصول»

- فصل ۱- مبانی فکری و اصول ارزش‌های اسلامی حاکم بر حوزه علم و فناوری ۱
- فصل ۳- چشم‌انداز آرمانی و مطلوب جامعه اسلامی در حوزه علم و فناوری ۱۱۹
- فصل ۱-۱- مبانی، اهداف عالیه و مأموریت‌های حاکمیت در حوزه علم و فناوری ۱۵۷
- فصل ۱-۲- سیاست‌های اهداف، کیفی حوزه علم و فناوری ۱۶۵
- فصل ۵- شاخص‌ها، معیارها در حوزه علم و فناوری ۱۹۹
- فصل ۶- سازوکارهای فتمر سازی ۲۲۳
- فصل ۷- جمع‌بندی و تعیین الزامات اجرایی بخش علم و فناوری ۲۵۱

ما تلفیق بین علوم انسانی غربی و علوم انسانی اسلامی، اگر به معنای مجذوب شدن، دلباخته شدن، مغلوب شدن و جو زده شدن در مقابل آن علوم نباشد، را قبول داریم و اشکال ندارد. (مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق (ع)، ۱۳۸۴/۱۰/۲۹).

ما اساتید را که امروز فرآورده ذهن، مغز و عقل بشر است، یاد می‌گیریم، آنچه را که با ما نیستیم با کمال میل می‌آموزیم و به استادمان هم احترام می‌کنیم. اما گرفتار علم از دیگری نباید به معنای این باشد که شاگرد بایست ابد شاگرد بماند، نه امروز شاگردیم، فردا می‌شویم استاد آن‌ها، کما اینکه آن‌ها یک روز شاگرد ما بودند، اما الان شده‌اند استاد ما، غربی‌ها علم را با ما یاد گرفته‌اند. (مقام معظم رهبری در دیدار با اساتید، معلمان و دانشجویان دانشگاه‌های همدان، ۱۳۸۳/۴/۱۷).

باید تلاش کرد، برای اینکه علوم انسانی بر پایه‌های اسلامی باشد، با دید اسلامی، با تفکر اسلامی و مبتنی بر جهان‌بینی اسلامی تدوین کنیم. (مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۱/۹/۱۹).

ساختار دانش بشری در حوزه‌های علوم اجتماعی و از جمله دانش مدیریت به‌عنوان یک نظم علمی متشکل از مفروضات و مبانی فلسفی پارادایم‌ها، اصول و نظریه‌های علمی، روش‌شناسی‌ها، دستاوردهای کاربردی مبتنی بر به‌کارگیری ابزارها و روش‌ها برای

حل مسائل و مشکلات اجتماعی است.

مبانی فلسفی هر دانش به طور متعارف متشکل از مبادی معرفت‌شناسی، ارزش‌شناسی، هستی‌شناسی (انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی و ...) و روش‌شناسی است که معمولاً از آن‌ها به عنوان اجزای یک پارادایم علمی یاد می‌شود. لازم به یادآوری است باآنکه منطق (ارسطویی، صوری و ریاضی و...) که از قراعد نحوه صحیح فکر کردن و روش ادراک بحث می‌کند گفتگو می‌کند و می‌خواهد انیسه و دانش را بشناسد و علم به علم پیدا کند، (و جز فلسفه علم، به معنای عام به شمار می‌آید)، لیکن از آنجاکه منطق صوری و ارسطویی چندان توجهی به تجربه و آزمون علمی نمی‌کرد، در عصر انقلاب صنعتی، منطق ارسطویی کافی به نظر نرسید و بالذره روش‌های دقیق علمی و تجربی ایجاد گردید و به منطق ارسطویی (و معنی ریاضی جبر بول) افزوده شد که به نام «روش‌شناسی و متدولوژی» خوانده می‌شود.

بشر باید برای عقلانی‌سازی براین دستیابی و ارزیابی دانش راهی پیدا کند، بر این اساس، به نظر می‌رسد ماهیت، هیئت و ارزش علم به اعتبار و ارزش «روش تولید و ارزیابی علم» بازمی‌گردد. تلاش بشر برای احصاء به روش‌شناسی علم در طول تاریخ بدان جا رسیده است که اساساً در آینده پیش رو نهاد علم، بجای تربیت «دانشمند»، به دنبال تربیت «روش‌شناس» باشند، بر این مبنا، علم یعنی «روش‌مندی» و عالم یعنی «روش‌شناس» خواهد بود. از این رو روش‌های تحقیق و تولید علم، تلاش می‌کنند تا با عقلانی‌سازی فرایند خود، در چارچوب دانش‌های معتبر از خویش، با یکدیگر رقابت کنند.

سیر فلسفه علوم (و دانش‌های) جدید در قرون اخیر از پارادایم اثبات‌گرایی به پارادایم تفسیرگرایی و سپس انتقادی متمایل گشته و در دهه‌های اخیر در بستر پارادایم پست‌مدرن، سنت پراگماتیسم، تئوری پیچیدگی

و پارادایم تلفیقی و... در جریان است. این سیر تحولات در فلسفه دانش نه تنها حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی را متأثر ساخته است، بلکه حوزه‌های علوم پایه و مهندسی را نیز تحت‌الشعاع قرار داده است، به گونه‌ای که به‌طور مثال شاهد شکل‌گیری «منطق فازی» در کنار «منطق ریاضی (و جبر بول) و منطق صوری» هستیم و یا دیدگاه «مکانیک کوانتومی» در کنار «مکانیک نیوتونی»، دیدگاه «تحقیق در عملیات و سیستم‌های نرم» در کنار «تحقیق در عملیات و سیستم‌های متعارف»، «رویکردهای کیفی» در کنار «رویکردهای کمی» تحقیق و... تکوین یافته و برای پیشبرد دانش بشری، و حل مسائل در حوزه‌های مختلف علوم، مهندسی، علوم اجتماعی و... مورد استفاده و کاربرد قرار گرفته است. از دیدگاه اغلب صاحب‌نظران پارادایم‌های حاضر بر تریب و ارزیابی دانش بشری، هر یک از پارادایم‌های فلسفه علم دارای مبادی، مفروضات، هستی‌شناسی و روش‌شناسی مختص به خود است (به جز دیدگاه کاراداران پراگماتیسم که قائل به حل مسئله به هر طریق ممکن با رویکرد و پارادایم ترکیبی است).

پارادایم از دیدگاه بوریل و مورگان مجموعه‌ای از مفروضات در ارتباط با سؤالات معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی و روش‌شناسی است که ساختار دانش را در هر حوزه تخصصی و رشته تحصیلی شکل می‌دهد. سؤالات معرفت‌شناسی (شناخت‌شناسی) با راه و روشی که دانش درباره جهان، جامعه و افراد می‌تواند ایجاد و اعتباربخشی و ابلاغ نماید سروکار دارد؛ سؤالات هستی‌شناسی به ماهیت فیزیکی و مادی جهان، انسان و جامعه سروکار دارد و نهایتاً مفروضات روش‌شناسی با فرایندهایی می‌پردازد که پدیده و موضوع مورد نظر، بررسی می‌شود تا دانش معتبر حاصل شود، می‌پردازد. همچنین با توجه به اینکه رابطه محقق با ارزش‌ها و دیدگاه‌های محقق یکی از مباحث اصلی معرفت‌شناسی می‌باشد، موضوع ارزش‌شناسی نیز از دیدگاه فلاسفه علم یک رکن پارادایم تحقیق تلقی می‌گردد. لازم به یادآوری است، چون دانش علوم اجتماعی از جمله دانش مدیریت با انسان و جامعه (علاوه بر

پدیده‌های طبیعی) سروکار دارد، از یک سو، موضوع انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی و تاریخ به عنوان بخشی از هستی‌شناسی متعارف تلقی شده و از سوی دیگر در جهان‌بینی توحیدی، عالم هستی نیز با خالق هستی و عالم ماوراءالطبیعه مرتبط است، بنابراین موضوعاتی نظیر خداشناسی، وحی و نبوت‌شناسی، معاد و قیامت‌شناسی و عالم غیب و... نیز جزئی از هستی‌شناسی پارادایم تحقیق در نگرش توحیدی تلقی می‌گردد.

هر پارادایم فلسفه علم، پشتوانه فلسفی برای این سؤال است که چرا ما در یک موقعیت انباشت روش با روش‌های خاصی برای تحقیق و حل مسئله استفاده می‌کنیم. به عبارت دیگر روش‌شناسی تحقیق، رهنمودهایی برای انجام فعالیت‌هایی است که در یک تحقیق باید انجام شود در حالی که روش تحقیق، توصیف می‌کند که چگونه فعالیت‌ها یک حقیق باید انجام شود تا نتایج معتبر به دست آید، ضمن آنکه مسئله را می‌سود

پرفسور مارک ایسربی اسدیت (Mark Easterby-Smith) برای ضرورت درک مبانی فلسفی تحقیق چندین جنبه مهم را بدین شرح مطرح می‌کند:

الف) درک فلسفه تحقیق به تشخیص روش‌ها و شیوه‌ها کمک می‌کند تا مشخص شود به دنبال گردآوری چه شواهدی باشیم؟ این شواهد را کجا جستجو کنیم؟ و چگونه این شواهد را برای دستیابی به پاسخ سوالات مورد نیاز بکار گیریم؟

ب) این امر کمک می‌کند تا محقق، ابتدا تأثیرات تصمیم‌ها، کدام تحقیق می‌تواند، پاسخگوی سوالات تحقیق او باشد و کدام یک نمی‌تواند؟

ج) این امر کمک می‌کند تا محقق به طرح‌هایی متفاوت از تجربیات گذشته خود، حتی طرح‌های تحقیق خلاقانه، دست یابد.

بدون یک مبانی فلسفی مشخص، نتایج یک تحقیق ممکن است، بی معنا و حتی

گمراه‌کننده باشد، بنابراین از دیدگاه اغلب فیلسوفان علم (جز پراگماتیست‌ها) هر تحقیق باید بر بستر یک پارادایم مشخص انجام شود تا بین مبانی فلسفی (معرفت‌شناسی و ارزش‌شناسی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی و...) و متدولوژی‌ها (روش‌شناسی‌ها)، روش‌ها و ابزارهای آن سازگاری وجود داشته باشد و از سوی دیگر این طرح تحقیق و نوع سؤالات تحقیق است که متدولوژی و به دنبال آن، روش تحقیق را تعیین می‌کند. پابندی به این موضوع، تضاد بین فرایند تحقیق و نتایج تحقیق را مرتفع می‌سازد.

لازمه به این است که هستی‌شناسی و روش‌شناسی هر مکتب معرفت‌شناسی (شناخت‌شناسی)، متأثر از نظام ارزشی حاکم بر آن مکتب بوده که با برداشت و نحوه برخورد و رویه سخنوری و زبان‌شناسی اندیشمندان آن پارادایم در هر عصر و زمانه ارائه می‌شود.

قبل از انتخاب روش تحقیق و کارگیری ابزارهای تحقیق، محقق باید موضوع تحقیق خود را بشناسد و آن‌ها را یکی از مکاتب معرفت‌شناسی و پارادایم نظیر آن استوار نماید.

ما بر این باوریم که چارچوب فکری (پارادایم) کم‌بر توسعه دانش در آینده، جهان‌بینی اسلام ناب محمدی (ص) خواهد بود. اندیشمندان ما در این «مجموعه کتب روش‌شناسی تولید دانش با رویکرد تطبیقی-اسلامی»، مکتب معرفت‌شناسی اسلام و مبانی و مفروضات هستی‌شناسی آن را به نقل از اندیشمندان اسلامی احصا نموده و در مقایسه با اجزای سایر پارادایم‌های فلسفه علم متعارف، ارائه نموده، لیکن آنچه به کارگیری این مبانی و مفروضات را برای تولید دانش و حل مسئله محدود می‌کند، دامنه روش‌های تحقیق و ابزارهای متناظر با همه آن‌هاست، لذا در این مجموعه سعی کرده‌ایم که به موازات معرفی روش‌های تحقیق ذیل هر یک از پارادایم‌های متعارف دانش بشری به

طراحی و تبیین روش‌های متناسب با مبانی و مفروضات جهان‌بینی اسلامی پرداخته شود و روش‌هایی مناسب برای تحقیق ذیل جهان‌بینی اسلامی ارائه شود لیکن هنوز در نیمه‌راه هستیم و دست یاری به‌سوی همه اندیشه‌ورزان جهان اسلام، روش‌شناسان و نظریه‌پردازان توسعه دانش دراز می‌کنیم.

در مورد روش‌شناسی و روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی مورد نیاز جامعه اسلامی دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد که مؤلفین این مجموعه در جلد ۱ مجموعه کتب روش‌شناسی بدان پرداخته‌اند و به معرفی مبانی فکری پارادایم‌های اثبات‌گرایی، تفسیری-ساختی، انتقادی ساختارشکن، ترکیب‌گرا، پیچیدگی، پست‌مدرن، پرداخته و ضمن نقد و ارزیابی این پارادایم‌ها، به تبیین پارادایم اسلام‌تعالی‌بخش (عنوان پارادایم تقدیری-تدبیری) پرداخته و روش‌شناسی‌های تأسیسی؛ تطبیق-امضایی؛ کمی، کیفی، آمیخته؛ تعارض‌یابی؛ حل مسئله و روش‌های آینده‌شناسی را ایندنگاری را ذیل آن معرفی نموده‌اند. همچنین در جلد ۱، به معرفی پارادایم‌های معارف دانش سازمان و مدیریت پرداخته و سپس به تبیین پارادایم مدیریت اسلامی، روش‌های پرتوافکنی ارزش‌های اسلامی و رویکردهای علم و فناوری بر فرایندها و ی‌ساخت‌های تحقق اهداف عالیه و مأموریت‌های فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی-در جمهوری اسلامی پرداخته‌اند.

مؤلفین در جلد ۲، به معرفی انواع روش‌های نظریه‌پردازی و ارزیابی و تست نظریه‌های راهنمای عمل پرداخته‌اند و پیوند میان سیستم‌ناپذیر بین پارادایم‌ها، استراتژی‌ها، رویکردها و طرح‌های تحقیق با نظریه‌پردازی در علوم اجتماعی را مطرح کرده‌اند، ضمن آنکه به مقایسه پارادایم‌های متعارف علوم بشری با مختصات پارادایم توسعه دانش و علوم انسانی اسلامی پرداخته‌اند.

مؤلفین در جلد ۳، به معرفی انواع روش‌های تولید دانش ناشی از ترکیب و تلفیق دانش مکتوب تا دانش ضمنی موجود در اذهان دانشمندان و خبرگان

فن، پرداخته‌اند و روی چگونگی فراتحلیل مطالعات کمی و فراتلفیق مطالعات کیفی به تفصیل ارائه طریق شده است؛ و نهایتاً روش‌های تفسیر موضوعی متون دینی و اسلامی و روش هرمنوتیک از دیدگاه اسلامی بررسی و نتیجه‌گیری شده است.

مؤلفین در جلد ۴، با توجه به اهمیت تحلیل روابط علی-معلولی در علوم اجتماعی (تحلیل دلایل وقوع پدیده‌های اجتماعی) از دیدگاه‌های اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان بررسی کرده‌اند و انواع روش‌های تبیین روابط علی-معلولی را معرفی نموده‌اند و آن‌ها را در روش‌های تحلیل روابط علی-معلولی و سنجش اثرگذاری علت‌ها روی معلول‌ها معرفی گردیده و سرانجام روش تحقیق علی تطبیقی کیفی برای بررسی سرنوشت تبیین‌ها و انقلاب‌ها در سطح کلان معرفی گردیده است.

مؤلفین در جلد ۵، پارادایم‌های حاکم بر تفکر و روش‌شناسی‌های سیستمی و تحقیق در سببیت نرم، معرفی و مورد مقایسه قرار داده‌اند، آنگاه بسیاری از روش‌های تحلیل سببیت نرم و تحقیق در عملیات نرم معرفی گردیده و سرانجام کاربرد هر یک از روش‌های سببیت نرم در حل مسائل جامعه اسلامی به نقل از تحقیقات موجود در کشور، معرفی شده است.

مؤلفین در جلد ۶ روش رویش نظریه‌ها (رویش بنیان) را به عنوان یکی از روش‌های پرکاربرد برای تولید دانش بومی و توسعه علمی موجود به کمک دانش ضمنی و چگونگی به کارگیری آن معرفی نموده‌اند. نتایج مطالعات موردی فراوانی که با روش‌شناسی رویش نظریه‌ها انجام شده است، به صورت تفصیلی ارائه کرده‌اند. سرانجام نرم‌افزارهای کامپیوتری قابل استفاده برای به کارگیری این روش معرفی گردیده است.

در جلد ۷، روش‌های آینده‌نگاری با رویکرد تطبیقی به تفصیل معرفی گردیده و کاربرد آن برای پیش‌بینی تغییرات در حوزه تعلیم و تربیت به صورت مطالعه موردی ارائه شده است. همچنین سعی شده است موضوع آینده‌نگاری و

آینده‌شناسی از دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گیرد.

مؤلفین در جلد‌های ۸ و ۹، با نگاهی فلسفی مبتنی بر پارادایم‌ها، مکاتب، رویکردها، نظریه‌های دانش مدیریت استراتژیک به معرفی روش‌شناسی‌ها، فرایندها و ابزارهای برنامه‌ریزی استراتژیک به صورت مقایسه‌ای در پارادایم‌های تجویزی، توصیفی، ترکیبی و تقدیر- تدبیری پرداخته‌اند و به تفصیل مبتنی بر جهان‌بینی اسلام و چگونگی پرتوافکنی اصول اعتقادی و باورهای تحول‌آفرین، اخلاق و ارزش‌های اسلامی، احکام و قواعد فقهی در تحقق چشم‌انداز، آرمان‌ها و مأموریت‌های راهبردی را در سطوح بنگاهی تا بخشی و ملی معرفی کرده‌اند.

جلد ۸ کتاب نگرش جامع بر مدیریت استراتژیک با رویکرد روش‌شناسانه است که قبلاً بارها در مجامع آراسته شده است و اکنون هجدهمین نوبت چاپ خود را با تغییرات اساسی مشتمل بر پارادایم‌ها، رویکردها، مدل‌ها به توسعه و معرفی پارادایم تقدیر- تدبیری، روش‌های عملیاتی برای نقش‌آفرینی ارزش‌های اسلامی در فرایند برنامه‌ریزی پرداخته و حتی ابزارهای برنامه‌ریزی راهبردی را با نگاه ارزش‌بنیان به جامعه اسلامی عرضه می‌نماید.

مؤلفین در جلد‌های ۱۰ تا ۱۲، با کاربند «روش‌شناسی عرش به فرش» به تفصیل پرداخته‌اند و چگونگی به‌کارگیری و کاربرد برنامه‌ریزی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی را در حوزه‌های اقتصادی، علم، فناوری و اجتماعی (که حاصل کار مطالعات گروهی در ۱۵ حوزه کاربردی است) را به بیان، برنامه‌ریزان، دانشجویان و دست‌اندرکاران برنامه‌ریزی راهبردی با رویکرد اسلامی- تطبیقی معرفی می‌نماید. در این سه جلد به‌خوبی نقش جهان‌بینی اسلامی، اصول عقاید مدیران مسلمان، اخلاق و ارزش‌های الهی، احکام و قواعد فقهی در طرح‌ریزی راهبردی و اجرای برنامه‌های راهبردی ارزش‌بنیان به نمایش درآمده است و چگونگی شکل‌گیری ارکان جهت‌ساز برنامه‌های بلندمدت تا کوتاه‌مدت را با نگاهی بومی، اسلامی- تطبیقی

نشان می‌دهد. بر اساس اهداف کیفی حاصله از پرتوافکنی ارزش‌های اسلامی، رویکردهای علم و فناوری و اهداف عالیه و مأموریت‌های سازمانی بر روی فرایندهای عملیاتی و زیرساخت‌های آن‌ها، جهت حرکت برای اصلاح وضع موجود سازمان‌ها، با رویکرد آینده‌سازی و یا صیانت از دستاوردهای کنونی در قالب برنامه‌های بلندمدت تا کوتاه‌مدت نشان داده شده است.

این ناشر تهیه این مجموعه کتب روش‌شناسی را برای کلیه کتابخانه‌های دانش‌گاه‌ها، حوزوی و مطالعه آن‌ها را به کلیه اساتید و مدرسین روش تحقیق، دانشجویان رشته‌های فلسفه، فلسفه علوم اجتماعی، علوم اجتماعی، مدیریت و مدیریت اسلامی و سایر علاقه‌مندان و محققان دست‌اندرکار تولید دانش با رویکرد اسلامی و بومی توصیه می‌نماید. این مجموعه به گونه‌ای تدوین شده است که هر مجلد، به‌تنهایی برای مطالعه دانشجویان و اساتید قابل استفاده است؛ با آنکه، موضوع تمامی آن‌ها روش‌شناسی تحقیق می‌باشد.

در ضمن فهرست محتوایی هر یک از این کتب که تاکنون نهایی و در معرض انتشار قرار گرفته است در پیوست هر یک از کتبها جهت اطلاع علاقمندان گزارش شده است. امید است، این جریان علمی در آینده نزدیک، موفق به تدوین و چاپ کتب روش‌شناسی در سایر حوزه‌های علوم انسانی و اجتماعی نیز گردد.

ناشر: سارات تولید دانش

زمان: ۱۳۹۷